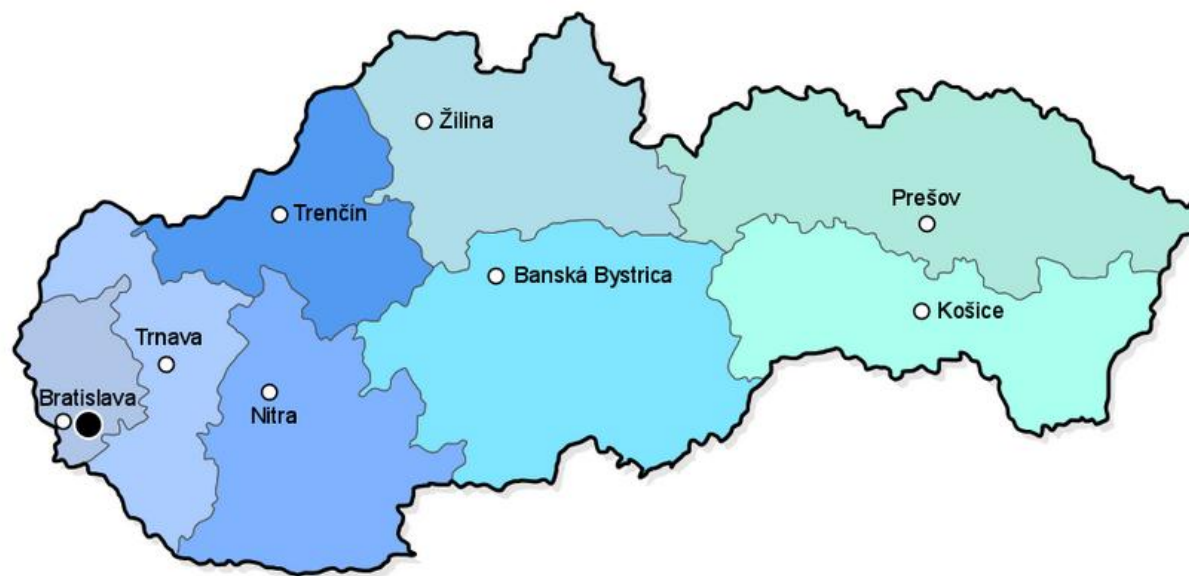

Štátna školská inšpekcia

Inkluzívne vzdelávanie doma a v zahraničí

© PaedDr. Katarína Kevická Marčeková
Štátna školská inšpekcia
ŠIC Bratislava

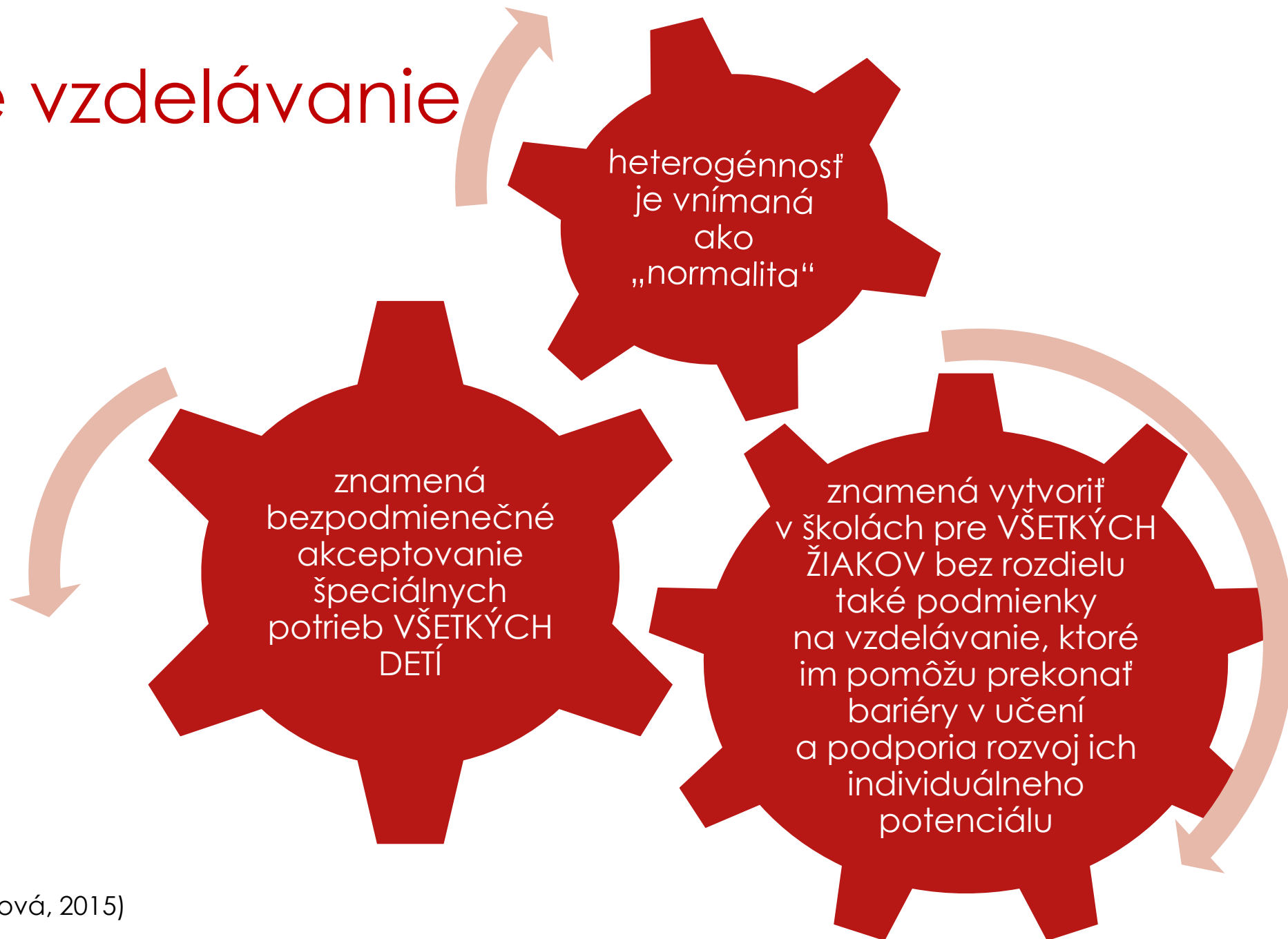
Inkluzívne vzdelávanie

- UNESCO ho definuje ako flexibilný proces s cieľom tvoriť prostredie, v ktorom je možné uspokojiť rôznorodé vzdelávacie potreby každého jedinca bez výnimky
- je založené na **akceptovaní rôznorodosti**
- je garantované našou **Ústavou** a celým radom **medzinárodných dohovorov** o ľudských právach
- najdôležitejším a aj najprogresívnejším je **Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím**
- najzásadnejšou zmenou oproti doterajšiemu stavu je fakt, že **ideály sa stali vymáhateľným právom**, už nie je vecou „dobrej vôle“ inštitúcií (štátu), či vytvorí primerané podmienky pre spoločné vzdelávanie, ale je to ich zákonná povinnosť

Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím

- ide o medzinárodnú zmluvu, ktorá má podľa čl. 7 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky **prednosť pred zákonmi** a **Slovenská republika ju prijala v roku 2010**
- právo na vzdelanie je tu upravené v čl. 24
- štáty sa v ňom zaväzujú (podľa bodu 2b), aby osoby so zdravotným postihnutím mali **na rovnakom základe s ostatnými prístup k inkluzívnemu, kvalitnému a bezplatnému vzdelaniu**
- toto právo sa zaviazali štáty realizovať **bez diskriminácie a na základe rovných príležitostí**
- zaviazali sa tiež zaistiť začleňujúci vzdelávací systém **na všetkých úrovniach vzdelávania**

Inkluzívne vzdelávanie

Medzinárodný náhľad na inklúziu

- Výbor OSN pre práva dieťaťa, ktorý interpretuje **Dohovor OSN o právach dieťaťa**, uviedol, že **inklúzia zahŕňa všetky deti**, nielen deti so zdravotným postihnutím, či deti nadané, alebo deti rómske
- **všetky deti by mali byť vzdelávané spoločne**, a to bez ohľadu na ich odlišnosti
- podľa štandardov OSN **by vzdelávací systém nemal chápať žiadne dieťa ako problém**, ktorý je potrebné nejakým spôsobom vyriešiť, ale mal by pozitívne reagovať na rozmanitosť žiakov a k individuálnym rozdielom pristupovať ako k príležitostiam pre obohatenie všetkých

Inklúzia verzus Integrácia

Integrácia

prispôsobenie dieťaťa škole

Inklúzia

prispôsobenie vzdelávacieho prostredia
deťom a ich potrebám

Vzťah medzi integráciou a inklúziou

Integrácia

Inklúzia

Zameranie na potreby žiaka so ZZ	Zameranie na potreby každého žiaka
Expertíza vykonaná špecialistom	Expertíza učiteľa s podporou špeciálneho pedagóga a OZ (psychológ, liečebný pedagóg...)
Špeciálna intervencia	Personalizácia vzdelávania
Benefit pre integrovaného žiaka	Benefit pre každého žiaka
Čiastková zmena prostredia a triedy	Celková zmena prostredia, klímy triedy a školy
Zameranie na vzdelávanie žiaka so ŠVVP	Zameranie na vzdelávanie žiakov začlenených v triede a škole
Špeciálny program pre žiaka so ŠVVP	Vzdelávací program založený na činnostnom vyučovaní s využitím aktivizujúcich vyučovacích metód
Hodnotenie žiaka expertom	Hodnotenie učiteľom, zameranie na vzdelávacie faktory

Integrácia

je postavená na predpoklade, že existuje „normálny“ alebo **bežný žiak**

deťom, ktoré sa od tejto normy odlišujú, je priznaný **status žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami**

pri integrácii je **cieľom vzdelávania pomocou špeciálnej starostlivosti a špecifických metód a postupov** „kompenzovať“ ich znevýhodnenia tak, aby boli schopné dosiahnuť nastavené štandardy, ktoré sú spoločné pre všetky deti

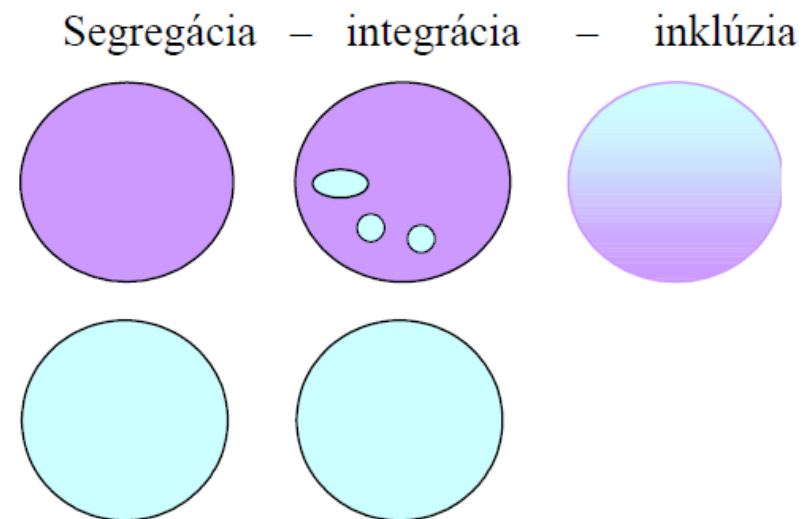
Integrácia

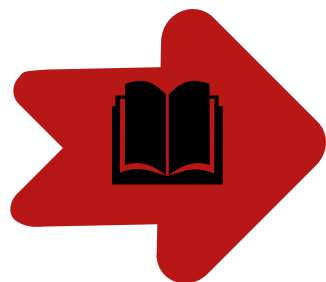
predpokladá **umiestňovanie žiakov so zdravotným postihnutím do hlavného vzdelávacieho prúdu**, kde sa od nich očakáva, že sa **prispôbia existujúcej výučbe a organizácii školy**

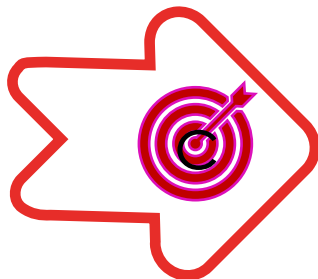
v rámci integrácie je teda primárne na dieťati, aby sa prispôbilo, bremeno leží na ňom, resp. na jeho rodine

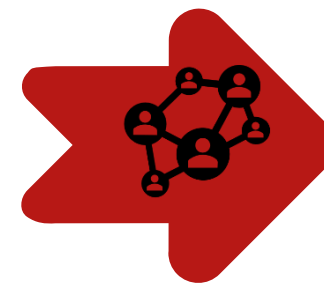
Inklúzia

 inkluzívne vzdelávanie naopak vychádza z predpokladu, že **každé dieťa je jedinečné**, má svoje silné aj slabšie stránky, teda aj jedinečné vzdelávacie potreby

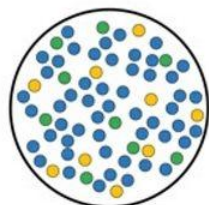

 rôznorodosť detí v triede a v škole je vnímaná ako niečo **prirodzené a normálne**

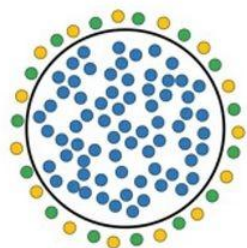

 cieľom inklúzie je **pomôcť všetkým deťom naplniť svoj potenciál** a dosiahnuť osobné maximum v prirodzenej skupine svojich rovesníkov

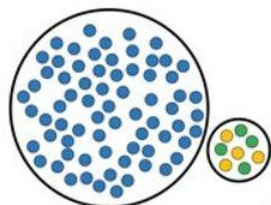
Inklúzia

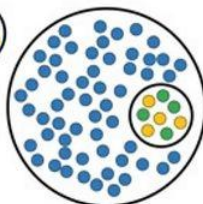
Inklúzia

Exklúzia

Segregácia

Integrácia

predpokladá, že sa špecifickým potrebám žiakov **prispôsobí samotný vzdelávací systém**

od dieťaťa, resp. rodičov sa tak neočakáva, že budú prinášať riešenia a budú sa prispôsobovať, ale naopak, **očakáva sa od školy, že riešenie nájde a zrealizuje do praxe**

bremeno tak v prípade inklúzie leží na škole, resp. na štátnych orgánoch

Inkluzívny prístup

umožňuje všetkým deťom navštevovať
bežné školské zariadenia

má predpoklad zvyšovať úspešnosť žiakov
aj so špecifickými potrebami
a predchádzať ich dištancovaniu
sa od vzdelania

výsledkom vzdelávania je ich
plnohodnotné začlenenie
do spoločenského, hospodárskeho
a kultúrneho života

Situácia na Slovensku

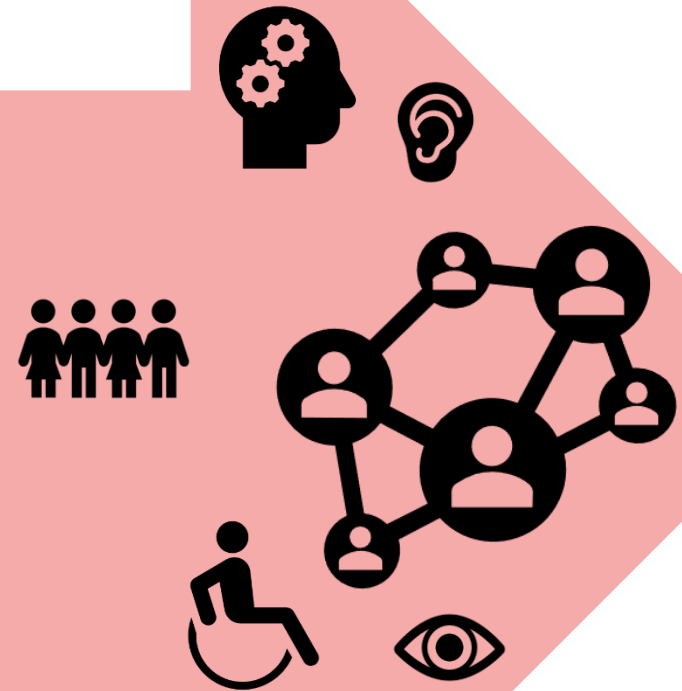

- na Slovensku, žiaľ, v súčasnosti nemôžeme hovoriť ani o skutočnej plošnej integrácii detí so zdravotným znevýhodnením
- spomedzi európskych krajín **sme na prvom mieste v podiele detí vzdelávaných v špeciálnych triedach alebo školách**, teda oddelene od svojich rovesníkov
- v systéme špeciálneho školstva je **u nás takmer 6 % detí, zatiaľ čo európsky priemer je na úrovni 2,3 %**
- hoci aj na Slovensku **máme príklady škôl, ktorým sa darí úspešne vzdelávať deti s rôznorodými potrebami spoločne**, ide o výnimočné prípady, za ktorými stoja zanietení riaditelia a pedagógovia, vyvíjajúci nemalé úsilie skôr napriek systému ako s jeho podporou

(Hapalová, Kriglerová, 2013; Hapalová,

mylne však býva interpretované, že zavádzanie inkluzívneho vzdelávania sa primárne týka rušenia špeciálnych škôl

týka sa požiadavky, aby školy dostali takú podporu, ktorá im umožní poskytovať kvalitné vzdelávanie pre všetky deti, ktoré sú v ich spádovej oblasti – pre deti s nadaním aj pre deti zo SZP, pre deti so ZZ, ale tiež pre deti, ktoré potrebujú podporu vo vzdelávaní len dočasne, napríklad z dôvodu, že sa im rozvádzajú rodičia, či boli dlhšie obdobie choré

Prekážky inkluzívneho vzdelávania na Slovensku

- **nepochopenie konceptu inklúzie**
- **nedostatok** školských špeciálnych pedagógov, asistentov učiteľa a odborných zamestnancov – školských psychologov, liečebných, sociálnych pedagógov a logopédov vo všetkých typoch škôl
- **potreba komplexnejšej podpory škôl**, počnúc vzdelávaním pedagogických a odborných pracovníkov cez zadefinovanie štandardov a náplní práce jednotlivých členov tímu až po kvalitnú a dostupnú externú poradenskú podporu

(Bagalová, Bizíková, Fatulová, 2015; Hapalová, 2018)

Kultúrne rozdiely naprieč Euróпой

**vnímanie
dôležitosti
rovnosti a pro-
inkluzívneho
prístupu**

Turci – sú dvojnásobne citlivejší, než Slováci alebo Briti

Taliani – sú najlepšie pripravení, plne podporujú inkluzívny vzdelávací systém

Chorváti – dominujú v otvorenosti

Francúzi, Nemci – napriek pro-inkluzívnosti si ponechávajú sieť špeciálnych zariadení

niektoré krajiny pretvárajú špeciálne školy na špecializované pracoviská, v ktorých prebieha bežné vyučovanie

krajiny sa líšia v kategorizovaní detí so ZZ a v dôsledkoch tejto kategorizácie na posudzovanie detí, na poskytovanie podpory a na tvorbu vzdelávacích plánov

Zahraničné skúsenosti v oblasti inkluzívnej edukácie

Maďarsko

- ➔ mnohé špeciálnopedagogické zariadenia, v ktorých prebiehala prevažne segregovaná výchova a vzdelávanie sa pretransformovali na **metodické zariadenia**
- ➔ metodické zariadenia majú pod sebou školy, ktoré ponúkajú poradenstvo a svoje služby v profile špeciálneho zariadenia, ako aj v rámci inkluzívnej výchovy a vzdelávania
- ➔ najlepšie z týchto zariadení zabezpečili odbornú starostlivosť a vyvinuli nové služby, napr. **cestujúceho učiteľa, ďalšie vzdelávanie pre pedagógov bežných škôl**
- ➔ medzi bežnými a špeciálnymi zariadeniami sa vytvorila rozmanitá a intenzívna spolupráca napr. **tímové vyučovanie, spoločné plánovanie a hodnotenie inkluzívnych a špeciálnych pedagógov, spoločné programy pre žiakov** a iniciatívy smerujúce k **zapojeniu rodičov**

Anglicko

krajina s **najdlhšou tradíciou inkluzívneho vzdelávania**

školy aj úrady v praxi používajú stratégie, ktoré vedú k **znižovaniu rozdielov medzi vzdelávacími výsledkami** a k podpore tých skupín detí a žiakov, ktoré sú najviac ohrozené neúspechom

veľký dôraz sa kladie na **bezplatnú predškolskú výchovu všetkých detí**

modely **včasnej starostlivosti** ponúkajú premyslené a intenzívne programy pre **podchytenie detí s ťažkosťami vo vývine a poruchami zdravia**

včasná starostlivosť je najlepšou prípravou na inkluzívne vzdelávanie, lebo mnohým problémom detí pri učení a socializácii sa dá takto predísť

Fínsko

ústava zaručuje **právo na bezplatné vzdelanie a rovnaké príležitosti vo vzdelávaní pre všetkých**, pričom sa berú do úvahy schopnosti a špeciálne potreby každého žiaka

účasť na predškolskom vzdelávaní je dobrovoľná, výnimku tvoria iba **deti, ktorým boli diagnostikované špeciálne potreby – pre tie je predškolské vzdelávanie povinné a úplne bezplatné**

školy sú povinné prijímať bez rozdielu všetky deti, ktoré bývajú v danej lokalite

súkromné školy nemôžu vyberať školné a zároveň musia svojim žiakom zabezpečiť rovnaké sociálne výhody ako školy verejné (ich počet je z tohto dôvodu veľmi nízky)

cieľom je **zabezpečiť rovnosť a spravodlivosť prístupu ku kvalitnému vzdelávaniu pre všetkých**, bez ohľadu na sociálne rozdiely

zameranie sa na každého študenta, **hlavne chudobných a slabých** sa vníma ako investícia do budúcnosti

žiadna selektivita – všetky deti od 7 do 16 rokov chodia do rovnakej, geograficky najbližšej ZŠ

posledných 50 rokov všetci žiaci v ZŠ a SŠ dostávajú denne jedno teplé jedlo zadarmo a ak bývajú viac ako 5 km od školy, majú zabezpečenú dopravu do školy, ktorá je tiež zadarmo

rok pred nástupom do školy 95 % všetkých detí navštevuje MŠ

školský systém podporuje používanie materinského, čiže aj rómskeho jazyka a slabší žiaci majú automaticky zabezpečené doučovanie

v každej škole sú k dispozícii špeciálni pedagógovia a sociálni pracovníci

Švédsko

- ➔ riadi sa heslom „**škola pre všetkých**“
- ➔ deti so ŠVVP nie sú vnímané ako oddelená skupina od intaktných žiakov, ale **školy sú povinné reagovať na ich rôznorodé potreby**
- ➔ v rámci diagnostikovania detí a žiakov je výhodou skutočnosť, že školy a všetky ostatné školské zariadenia ako predškolská starostlivosť, predškolský ročník, centrá voľného času sa nachádzajú v jednom spoločnom areáli
- ➔ ak čo i len jeden z rodičov dieťaťa odmietne umiestniť svoje dieťa do špeciálnej školy, **je bežná základná škola povinná vytvoriť pre toto dieťa takú špeciálnu podporu, aby mohlo ostať a naďalej sa vzdelávať v bežnej ZŠ**
- ➔ **rodičia zároveň majú možnosť vyskúšať pre svoje dieťa špeciálnu školu po dobu 6 mesiacov** a až následne sa rozhodnú, či svoje dieťa ponechajú vzdelávať sa v danej špeciálnej škole, alebo požiadajú o jeho opätovné preradenie do bežnej školy

Luxembursko

 deti sa učia, že je správne, ak všetky chodia spolu do školy, že **všetky deti niekedy potrebujú podporu, že každé dieťa je iné**, inak sa učí a potrebuje starostlivosť

 učitelia sa učia, **ako môžu každé jednotlivé dieťa podporovať**, všetci sa dozvedajú o postihnutiach

 niektoré deti potrebujú podporu (posunkovú reč, pomôcky), **odbornú starostlivosť – škola to zabezpečí**

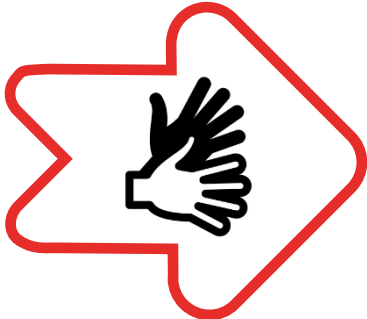
 občania Luxemburska sa učia, že **ľudia s postihnutím patria všade**, že im patrí úcta a treba ich brať vážne

 nesmú byť porušované ich práva a treba im vytvoriť také podmienky, aby sa medzi ostatnými cítili dobre

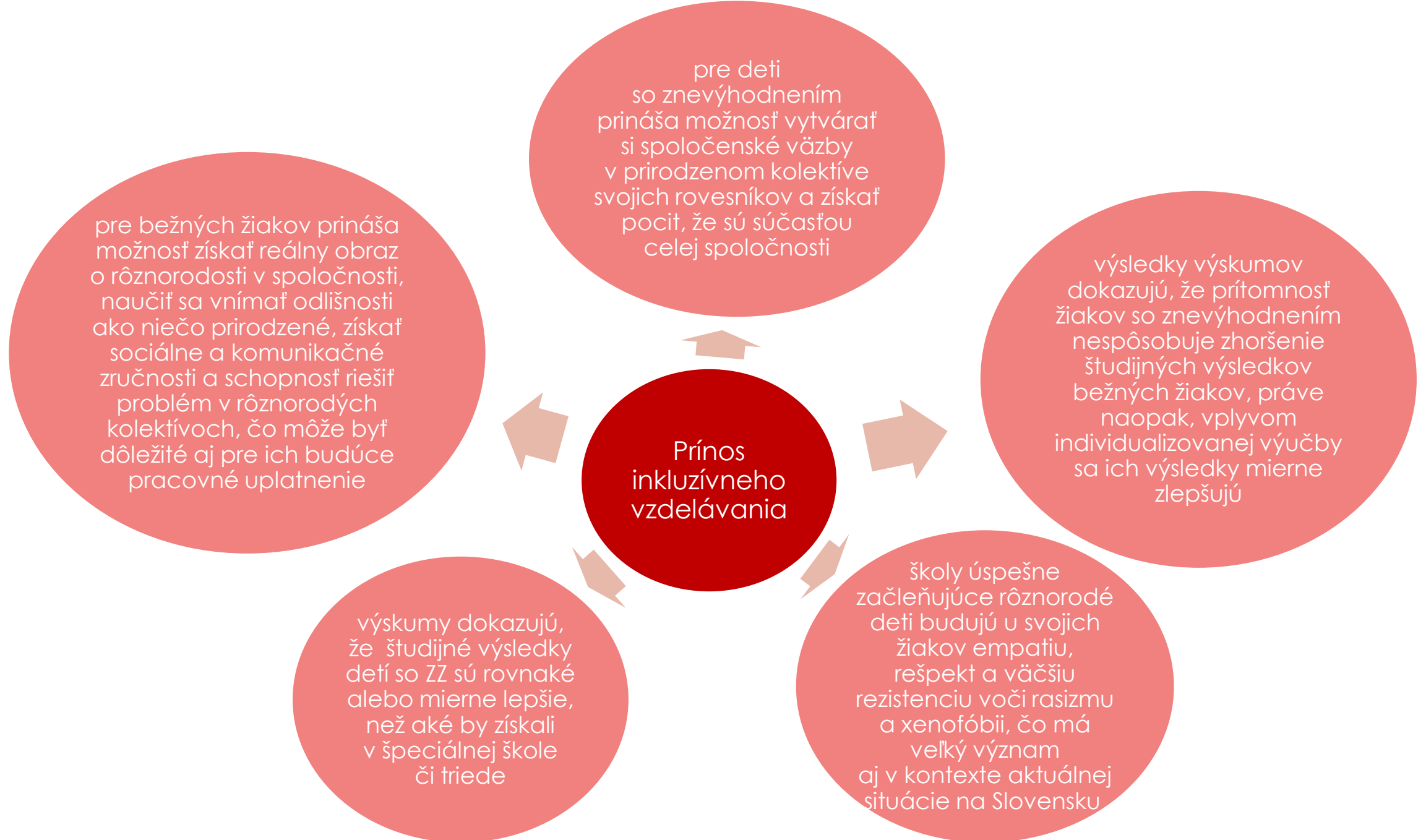
 od r. 2001 sú **všetky domy budované bezbariérovo**, autobusy a vlaky sú nízkopodlažné a prispôsobené tak, aby ľudia mohli cestovať bez doprovodu, zamestnanci sú vyškolení, **ako majú zaobchádzať s ľuďmi s postihnutím**, ako podporovať ich samostatnosť

 každá linka má svoju farbu, aby sa ľahšie zapamätali a informácie na zastávkach si možno aj vypočuť, nielen prečítať

Nemecko

- inklúzia je tu prijímaná takmer **bez nesúhlasu**
- chápe sa **ako nutný predpoklad spolunažívania** a odbornej pomoci
- najprínosnejšia sa ukázala u detí s poruchami učenia
- najväčšie problémy majú deti s poruchami sluchu, lebo viaceré sa bez tlmočníkov nedokázali integrovať a školy ich pre nedostatok a finančnú nákladnosť nemohli zabezpečiť
- **najviac sa darí inklúzii v predškolských zariadeniach**
- veľa pozornosti sa venuje **vypracovávaníu nových štandardov** vzhľadom na širokú heterogenitu žiakov

(EURÓPSKA AGENTÚRA PRE ROZVOJ ŠPECIÁLNEHO A INKLUZÍVNEHO VZDELÁVANIA, 2014; Hapalová, 2018)

Obsah

Úvodná snímka	1	Prekážky inkluzívneho vzdelávania na Slovensku	15
Inkluzívne vzdelávanie	2	Kultúrne rozdiely naprieč Európou	16
Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím	3	Zahraničné skúsenosti v oblasti inkluzívnej edukácie, Maďarsko	17
Inkluzívne vzdelávanie	4	Anglicko	18
Medzinárodný náhľad na inklúziu	5	Fínsko	19,20
Inklúzia verzus integrácia	6	Švédsko	21
Vzťah medzi inklúziou a integráciou	7	Luxembursko	22
Integrácia	8, 9	Nemecko	23
Inklúzia	10,11	Prínos inkluzívneho vzdelávania	24
Inkluzívny prístup	12	Obsah	25
Situácia na Slovensku	13	Zdroje	26

Zdroje

BAGALOVÁ, Ľubica – BIZÍKOVÁ, Ľubica – FATULOVÁ Zuzana. 2015. Metodika podporujúca inkluzívne vzdelávanie v školách. Bratislava: ŠPU, 2015. 156 s. ISBN 978-80-8118-143-6

BOOTH, Tony – AINSCOW, Mel. 2019. Index inklúzie. Bratislava: Nadácia pre deti Slovenska, 2019. 244 s. ISBN 978-80-89403-19-6

BULLOCK, Steve – BRESTOVANSKÝ, Martin – LENČO, Peter. 2015. Inklúzia, rôznorodosť a rovnosť v práci s mládežou. Európska komisia, 2015. 124 s. ISBN 978-1-86174-222-3

DOLÍHAL, Peter a kol. 2014. Pedagogický model inkluzívneho vzdelávania v základných školách. Prešov: MPC, 2014. 136 s. ISBN 978-80-565-0208-2

EURÓPSKA AGENTÚRA PRE ROZVOJ ŠPECIÁLNEHO A INKLUZÍVNEHO VZDELÁVANIA, 2014. Päť kľúčových myšlienok pre inkluzívne vzdelávanie. Uvedenie teórie do praxe. Odense, Dánsko: Európska agentúra pre rozvoj špeciálneho a inkluzívneho vzdelávania, 2014. 44s. ISBN: 978-87-7110-538-4

HAPALOVÁ, Miroslava. 2018. Inklúzia ako filozofia, ktorá ovplyvňuje každé dieťa. In: Učiteľské noviny [online] 2018, [cit. 2020-10-28]. Dostupné na: <https://www.ucn.sk/vzdelavanie/inkluzia-ako-filozofia-ktora-ovplyvnuje-kazde-diet>

HAPALOVÁ, Miroslava – KRIGLEROVÁ G., Elena. 2013. O krok bližšie k inklúzii. Bratislava: Centrum pre výskum etnicity a kultúry, 2013. 352 s. ISBN 978-80-971343-0-3

HORŇÁKOVÁ, Marta. 2014. Kroky k inkluzívnej škole. Ružomberok: VERBUM – vydavateľstvo KU, 2014. 160 s. ISBN 978-80-561-0187-2

KORNEROVÁ, Ingrid a kol. 2013. Smerom k inkluzívnemu vzdelávaniu. Brussels: Inclusion Europe, 2013. 27 s. ISBN: 2-87460-088-1

MATIASKO, Maroš. 2014. Čo znamená inklúzia, Potrebujeme hrdinov, trpezlivosť a silné nervy. In: Slniečnica č. 1 [online] 2014, [cit. 2020-10-28]. Dostupné na: <https://downovsyndrom.sk/v16/book/export/html/240>

Obrázok inklúzia. [2020-10-28]. Dostupné na internete: <https://imginn.com/p/B7F5ggiARTC/>

Obrázok integrácia. [2020-10-29]. Dostupné na internete: <https://inklukoalicia.sk/kroky-k-inkluzivnej-skole/>

Obrázok zem. [2020-11-02]. Dostupné na internete: <https://sk.play-azlab.com/dom-i-semya/21499-inklyuzivnoe-obrazovanie-cto-eto-takoe.html>

Obrázok svet. [2020-11-02]. Dostupné na internete: <https://www.free-powerpoint-templates-design.com>

ŠPOTÁKOVÁ, Magdaléna a kol. 2018. Od integrácie k inklúzii. Bratislava: VUDPAP, 2018. 42 s. ISBN: 978-80-89698-27-1